

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงาน โรงเรียนเรียนร่วมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาร้อยเอ็ดเขต 1 ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. การบริหาร โรงเรียน
 - 1.1 ความหมายของการบริหาร โรงเรียน
 - 1.2 แนวคิดหลักในการบริหาร โรงเรียน
 - 1.3 ขอบข่ายการบริหาร โรงเรียน
2. การศึกษาแบบเรียนร่วม
 - 2.1. ความหมายของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
 - 2.2. ประเภทเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
 - 2.3. ความหมายของการจัดการเรียนร่วม
 - 2.4. รูปแบบของการจัดการเรียนร่วม
 - 2.5. ขั้นตอนการจัดการเรียนร่วม
 - 2.6. การบริการและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง
 - 2.7. มาตรฐานการศึกษาพิเศษ โรงเรียนเรียนร่วม
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนร่วม
 - 3.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 3.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

การบริหารโรงเรียน

ความหมายของการบริหารโรงเรียน

การบริหารและการจัดการศึกษาของชาติ จะสามารถพัฒนาบุคคลให้มีคุณลักษณะที่ดี ตามความต้องการและความพร้อมของสังคมได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง การบริหาร สถานศึกษา โดยเฉพาะการบริหารโรงเรียน ถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญเพราะเป็นหน่วยงานระดับ ปฏิบัติการโดยตรงที่จะจัดการศึกษาให้เยาวชนของชาติมีคุณภาพที่ดีขึ้น ดังมีนักวิชาการหลายท่าน ได้ให้ความหมายของการบริหาร โรงเรียนไว้ดังนี้

ปรีชา คัมภีรปกรณ (2526 : 158) เรียกการบริหารโรงเรียนว่า การจัดการโรงเรียน ซึ่งหมายถึง การพยายามวางแผน การจัดองค์การ การเร่งรัดและการควบคุมงานทุกอย่างในโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติตามที่ระบุไว้ในวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

รุ่ง แก้วแดง และอรุณี สุภสุข (2528 : 1 – 103) ได้กล่าวถึงการบริหารโรงเรียนซึ่งสรุปได้ว่า การบริหารโรงเรียน หมายถึง การที่ผู้บริหารโรงเรียนกับบุคลากรในโรงเรียน ดำเนินงานตาม ขอบข่ายงานหรือภารกิจของโรงเรียนอย่างเป็นขั้นตอน หรือเป็นกระบวนการ เพื่อให้การดำเนินงานของโรงเรียนบรรลุเป้าหมายร่วมกัน

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2529 : 99) กล่าวว่า การบริหารโรงเรียน หมายถึง การใช้เงิน คน วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการเพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับการศึกษาตามความมุ่งหมายของ หลักสูตร

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535 : 22) ได้ให้ความหมายของการบริหารโรงเรียนว่าเป็นภารกิจหลักของผู้บริหารที่จะต้องกำหนดแบบแผนวิธีการและขั้นตอนต่างๆ ให้งานนั้นบรรลุ จุดหมายของโรงเรียนที่ตั้งไว้

สมนึก นนธิจันทร์ (2536 : 219) กล่าวว่า การบริหารโรงเรียน หมายถึง ภารกิจต่างๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือดำเนินงาน เพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุกๆด้าน โดยกระบวนการ ต่างๆเพื่อให้บุคคลพัฒนาตามเป้าหมายของสังคม

ธงชัย สันติวงษ์ (อ้างถึงใน ศาสตราจารย์ ชิม โน. 2545:14) กล่าวว่า การบริหารโรงเรียน หมายถึง การดำเนินงานของกลุ่มบุคคลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ ความรับผิดชอบ ของโรงเรียนอันได้แก่ การให้บริการทางการศึกษาแก่สมาชิกของสังคมให้บรรลุ จุดมุ่งหมายที่ กำหนด

จากความหมายของการบริหารโรงเรียนหลายความหมายดังกล่าว กล่าวโดยสรุปได้ว่าการบริหารโรงเรียน หมายถึง กระบวนการซึ่งดำเนินโดยกลุ่มบุคคลต่างๆมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ บริการทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคม ให้มีความรู้ ความสามารถ เจตคติ ค่านิยม พฤติกรรม และคุณธรรมต่างๆ เพื่อให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมและประเทศชาติ

แนวคิดหลักในการบริหารโรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 3) ได้สรุปเกี่ยวกับลักษณะ การบริหารโรงเรียนที่เป็นหลักสากลไว้ 9 ประการ ได้แก่

1. การบริหารต้องมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย

2. ต้องอาศัยปัจจัยบุคคลเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ
3. ต้องใช้ทรัพยากรเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน
4. มีลักษณะการดำเนินการเป็นกระบวนการทางสังคม
5. เป็นการดำเนินการร่วมกันระหว่างบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป
6. อาศัยความร่วมมือร่วมใจเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์
7. เป็นการร่วมมือดำเนินการอย่างมีเหตุผล
8. มีลักษณะเป็นการตรวจสอบการปฏิบัติงานกับวัตถุประสงค์ที่กำหนด
9. การบริหารไม่มีตัวตนแต่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์

นอกจากนั้นการบริหารโรงเรียนยังเป็นหน้าที่โดยตรงของผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งต้องปฏิบัติงานร่วมกับบุคลากรในโรงเรียนที่ผู้บริหารมอบหมายให้ร่วมกับผู้รับผิดชอบการปฏิบัติงานตามขอบข่ายงานในโรงเรียน การบริหารโรงเรียนจะประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลได้นั้น ผู้บริหารโรงเรียนและผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานร่วมกัน จะต้องมีความคิดหลักในการบริหารโรงเรียน สรุปได้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2532 : 6-7) มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

1. โรงเรียนเป็นหน่วยงานทางการศึกษาระดับปฏิบัติการที่สำคัญที่สุดผลการจัดการศึกษาจะเป็นเช่นใดนั้นขึ้นอยู่กับการทำงานของโรงเรียน
2. ภารกิจหลักของโรงเรียน คือ การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตรนั่นคือ คุณภาพที่พึงประสงค์ทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกกลุ่มประสบการณ์ คุณลักษณะที่พึงประสงค์และมีสุขภาพอนามัยที่ดี
3. ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษามีหลายอย่าง เช่น ระบบการบริหาร ผู้บริหารโรงเรียน และผู้ปกครองนักเรียน ทั้งนี้ปัจจัยที่สำคัญที่สุด คือ ผู้บริหารโรงเรียน
4. การที่ผู้บริหารโรงเรียนจะประสบความสำเร็จในการบริหารงานได้นั้น ต้องอาศัยความรู้ความสามารถ คุณธรรมและลักษณะที่ดีของผู้บริหาร
5. ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ คือ ผู้บริหารที่สามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการจัดการเรียนการสอน จนบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในบรรดาทรัพยากร ในการบริหารโรงเรียนทั้ง 4 อย่าง คือ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการคนเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุด
6. การบริหารโรงเรียนจะบรรลุความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้นั้นต้องอาศัยงานบริหารอย่างน้อยหกงาน คือ งานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานธุรการ

การเงินการบัญชีและพัสดุ งานอาคารสถานที่ และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
ในบรรดางานบริหารโรงเรียนทั้งหกงานนี้ งานวิชาการเป็นงานที่สำคัญที่สุด

7. การบริหารงานทั้งหกงานของโรงเรียนจะเป็นไปด้วยดีต้องอาศัยกระบวนการ
บริหารอย่างน้อย 4 ขั้นตอน ได้แก่

7.1 การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการของโรงเรียน

7.2 การวางแผน

7.3 การดำเนินงานตามแผน (การกำกับ ติดตาม และนิเทศ)

7.4 การประเมินผล

8. การบริหารงานโรงเรียนจะเป็นไปโดยราบรื่นและได้ผลดียิ่งขึ้น ถ้าผู้บริหาร
โรงเรียนได้ใช้แนวทางและเทคนิควิธีการต่างๆ ประกอบ เช่น

8.1 การบริหาร โดยยึดผลที่เกิดขึ้นต่อนักเรียนเป็นสำคัญ

8.2 การบริหาร โดยให้บุคลากรมีส่วนร่วม เช่น การใช้กระบวนการกลุ่ม

8.3 การตัดสินใจแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ

8.4 มนุษยสัมพันธ์ในโรงเรียน

8.5 ภาวะผู้นำในโรงเรียน

9. ทักษะกระบวนการในการบริหารประกอบด้วย ทักษะด้านเทคนิควิธี ด้านมนุษย
สัมพันธ์ และด้านความคิดรวบยอดของหน่วยงาน

เซอจิโอแวนนิ (Sergiovanni)(อ้างถึงใน วิโรจน์ สารรัตนะ. 2545 : 24 –25) ได้กล่าวถึง
ผลการวิเคราะห์ลักษณะของโรงเรียนที่มีประสิทธิผล หรือโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ
(Successful School) ของ Dutt weiler ซึ่งได้มาจากการศึกษาวิจัยของอีกหลายท่าน แล้วพบว่า
โรงเรียนที่มีประสิทธิผลหรือโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จนั้นจะมีลักษณะ ดังนี้

1. เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง
2. มีแผนงานทางวิชาการที่ดี
3. จัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน
4. มีบรรยากาศโรงเรียนในทางบวก
5. ส่งเสริมความมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันแบบเป็นกลุ่ม
6. มีการพัฒนาบุคลากรอย่างกว้างขวาง
7. ใช้ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม
8. ส่งเสริมการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์
9. ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 ข : 30) รายงานว่า การบริหารจัดการของสถานศึกษาซึ่งมีหน้าที่ให้บริการการศึกษาแก่ประชาชน และเป็นสถานศึกษาของรัฐ จึงต้องนำหลักการว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ซึ่งเรียกกันโดยทั่วไปว่า “ธรรมาภิบาล” มาบูรณาการในการบริหารและจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมความเข้มแข็งให้กับ โรงเรียน ในฐานะที่เป็นนิติบุคคลด้วย หลักการดังกล่าวได้แก่

1. หลักนิติธรรม
2. หลักคุณธรรม
3. หลักความโปร่งใส
4. หลักการมีส่วนร่วม
5. หลักความรับผิดชอบ
6. หลักความคุ้มค่า

หลักธรรมาภิบาลอาจบูรณาการเข้ากับการดำเนินงานด้านต่างๆของสถานศึกษา ซึ่งได้แก่ การดำเนินงานด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ซึ่งเป้าหมายในการจัดการศึกษาคือ ทำให้ผู้เรียนเป็นคนดี เก่ง และมีความสุข

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การบริหารโรงเรียนจะประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลได้นั้น ผู้บริหารโรงเรียนและผู้ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารโรงเรียนให้ปฏิบัติงานร่วมกัน จะต้องมีความเข้าใจแนวคิดหลักในการบริหารโรงเรียน เกี่ยวกับความสำคัญของ โรงเรียน ในฐานะหน่วยงานระดับปฏิบัติ ภารกิจหลักของโรงเรียน ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการศึกษา ประสิทธิภาพการบริหาร คุณลักษณะที่ดีของผู้บริหาร ขอบข่ายงานบริหาร ทรัพยากรในการบริหาร กระบวนการบริหาร เทคนิคการบริหาร และทักษะการบริหารเป็นต้น

ขอบข่ายการบริหารโรงเรียน

การบริหารโรงเรียนได้มีนักวิชาการและนักการศึกษาได้แบ่งขอบข่ายดังต่อไปนี้

ขอบข่ายของการบริหารโรงเรียน แรมเซเยอร์ และคนอื่นๆ (Ramseyer and others. 1955 : 18 – 56) (อ้างถึงใน อานาจ ชนชนะชัย. 2542 : 17) ได้แบ่งงานบริหารโรงเรียนออกเป็นการพัฒนาหลักสูตรและการสอน ปกครองนักเรียน ความสัมพันธ์ชุมชน การบริหารงานบุคคล การบริหารอาคารสถานที่ การบริหารธุรการการเงิน และการบริหารต่างๆของโรงเรียน

กรมสามัญศึกษา (2532 : 2) ได้รายงานไว้ว่า เพื่อเป็นการสร้างมาตรฐานในการบริหารงานโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ให้เป็นแนวทางเดียวกัน กรมสามัญศึกษาจึงได้

กำหนดเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียนมัธยมศึกษาขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น มีเนื้อหาสาระสำคัญประกอบด้วยหมวดต่างๆ 6 หมวด คือ หมวดที่ 1 การบริหารงานทั่วไป หมวดที่ 2 งานธุรการ หมวดที่ 3 งานวิชาการ หมวดที่ 4 งานปกครองนักเรียน หมวดที่ 5 งานบริการ และหมวดที่ 6 งานโรงเรียนกับชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 4) ได้กำหนดงานบริหารโรงเรียนประถมศึกษาออกเป็น 6 งาน คือ

1. งานวิชาการ
2. งานกิจการนักเรียน
3. งานบุคลากร
4. งานธุรการ การเงิน และพัสดุ
5. งานอาคารสถานที่
6. งานความสัมพันธ์กับชุมชน

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 ข : 32) ได้แบ่งขอบข่ายและภารกิจการบริหารและจัดการสถานศึกษา ของสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล เป็น 4 ด้าน คือ

1. การบริหารวิชาการ
2. การบริหารงบประมาณ
3. การบริหารงานบุคคล
4. การบริหารงานทั่วไป

จากการศึกษาขอบข่ายการบริหารโรงเรียนที่กล่าวมา พอสรุปได้ว่า งานที่เป็นงานหลัก ได้แก่ งานวิชาการ ส่วนงานอื่นเป็นงานสนับสนุนให้งานหลักบรรลุวัตถุประสงค์ และทุกๆงานที่กล่าวมาเป็นงานที่มีความสำคัญ สำหรับการจัดการเรียนร่วม เพื่อให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วม ประสบความสำเร็จในการเรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การศึกษาแบบเรียนร่วม

ความหมายของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

ผดุง อารยะวิญญู (2539 : 12-13) ได้ให้ความหมายของเด็กที่มีความต้องการพิเศษว่า “เด็กที่มีความต้องการพิเศษ” มาจากคำภาษาอังกฤษว่า “children with special needs” เป็น คำใหม่ในวงการศึกษาพิเศษ และเพิ่งใช้กันอย่างแพร่หลาย เนื่องจากคำที่ใช้ในวงการศึกษาคือ

พิเศษส่วนมากมาจากคำภาษาอังกฤษ จึงควรทราบเกี่ยวกับคำภาษาอังกฤษที่ใช้ในทางการศึกษาพิเศษ ดังนี้

1. Impairment หมายถึง สภาพความบกพร่อง อาจเป็นความบกพร่องทางกาย ทางสติปัญญา เนื้อเยื่อ หรือระบบเส้นประสาทก็ได้ เช่น นิ้วมือด้วน แขนด้วน โรคหัวใจ เป็นต้น

2. Disability หมายถึง การไร้สมรรถภาพ ซึ่งมีความหมายครอบคลุมไปถึง ความบกพร่องในการทำงานของอวัยวะ หากอวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายบกพร่องไปทำให้บุคคลทำงานได้น้อยกว่าปกติหรือทำงานไม่ได้เลย เช่น คนที่นิ้วมือด้วนทุกนิ้วทำให้ไม่สามารถ เขียนหนังสือได้ แต่ถ้านิ้วมือด้วนเพียงนิ้วเดียว เขาสามารถเขียนหนังสือได้ดีเหมือนคนปกติ เขาสามารถใช้อวัยวะได้ดี เขาจึงไม่มี Disability

3. Handicap หมายถึง ผู้มีความบกพร่องของร่างกายส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของเขา ทำให้เขาไม่สามารถปฏิบัติภารกิจได้ดีเท่ากับคนปกติ แต่หากมีการแก้ไขอวัยวะที่บกพร่องให้สามารถใช้งานได้ดังเดิมแล้ว สภาพความบกพร่องอาจหมดไป บุคคลผู้นั้นจึงไม่ใช่ผู้ที่มีความบกพร่องต่อไปอีก เช่น ทหารพรานถูกตัดขาข้างหนึ่ง บุคคลผู้นี้มีความบกพร่องเพราะขาถูกตัด แต่ถ้าเขาได้รับการใส่ขาเทียม และฝึกฝนการใช้ขาเทียมจนสามารถเคลื่อนไหวได้ดี สภาพความบกพร่องก็หมดไป เขาเป็นคนที่มีความบกพร่อง (Impairment) แต่เขาไม่ใช่ Handicap

4. Exceptional children ภาษาไทยใช้คำว่า เด็กนอกกระดับ หมายถึง เด็กที่มีสภาพร่างกายและสติปัญญาแตกต่างไปจากเด็กปกติ เด็กนอกกระดับได้แก่ เด็กปัญญาเลิศ เด็กปัญญาอ่อน เด็กที่มีความบกพร่องทางสายตา มีความบกพร่องทางร่างกายและสุขภาพ เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เด็กที่มีความบกพร่องเกี่ยวกับระบบประสาท เด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรม เด็กที่มีความบกพร่องทางภาษา เด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้ และเด็กพิการซ้ำซ้อน

5. Children with special needs ภาษาไทยใช้คำว่า เด็กที่มีความต้องการพิเศษ หมายถึง เด็กที่มีความต้องการทางการศึกษาแตกต่างไปจากเด็กปกติ การให้การศึกษาสำหรับเด็กเหล่านี้จึงควรมีลักษณะแตกต่างไปจากเด็กปกติในด้านเนื้อหา วิธีการ และการประเมินผล เป็นเด็กกลุ่มเดียวกับเด็กในข้อ 4 แต่คำว่าเด็กที่มีความต้องการพิเศษนี้เป็นคำใหม่ในวงการศึกษาพิเศษและได้รับความนิยมนอย่างกว้างขวางและเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ เพราะให้ความรู้สึกในทางบวก

6. Special Education ภาษาไทยใช้คำว่า การศึกษาพิเศษ หมายความว่า การศึกษาที่จัดให้เด็กในข้อ 5

ประเภทเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้ แบ่งเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เป็น 10 ประเภท ดังนี้ (สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา สปช. 2543 : 11-18)

1. เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น หมายถึง เด็กที่มองไม่เห็น (บอดสนิท) หรือ พอเห็นแสงเลือนลาง และมีความบกพร่องทางสายตาทั้งสองข้าง โดยมีความสามารถในการมองเห็นได้ไม่ถึงเศษหนึ่งส่วนสิบของคนสายตาปกติ จำแนกได้สองกลุ่ม คือ

1.1 เด็กตาบอด หมายถึง เด็กที่มองไม่เห็นหรือมองเห็นบ้างแต่ไม่มากนัก แม้ได้รับการแก้ไขแล้วยังไม่สามารถใช้สายตาในการเรียนหนังสือได้

1.2 เด็กสายตาเลือนลาง หมายถึง เด็กที่มีความบกพร่องทางสายตา สามารถมองเห็นได้บ้างหรือมองเห็นได้เลือนลาง (Low Vision) เมื่อได้รับการแก้ไขแล้ว อาจใช้อุปกรณ์พิเศษบางอย่างช่วยจึงสามารถใช้สายตาในการเรียนหนังสือได้บ้าง

2. เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน หมายถึง เด็กที่สูญเสียการได้ยิน ไม่สามารถรับฟังเสียงได้เหมือนเด็กปกติ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

2.1 เด็กหูตึง หมายถึง เด็กที่มีการได้ยินหลงเหลืออยู่บ้างสามารถได้ยินได้ไม่ว่าจะใส่เครื่องช่วยฟัง (Hearing Aid) หรือไม่ก็ตาม เด็กหูตึงจะมีระดับการได้ยินระหว่าง 26 – 89 เดซิเบล ซึ่งในคนปกติจะมีระดับการได้ยินระหว่าง 0 – 25 เดซิเบล

2.2 เด็กหูหนวก หมายถึง เด็กที่สูญเสียการได้ยินตั้งแต่ 90 เดซิเบลขึ้นไป ไม่สามารถได้ยินเสียงพูดต่างๆ อาจรับรู้เสียงบางเสียงได้จากการสั่นสะเทือน ไม่สามารถใช้การได้ยินให้เป็นประโยชน์อย่างเต็มประสิทธิภาพ เด็กหูหนวกอาจสูญเสียการได้ยินมาตั้งแต่กำเนิด หรือ เกิดการสูญเสียการได้ยินภายหลัง

เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน จะมีปัญหาการพูดไม่ได้หรือพูดไม่ชัดขึ้นอยู่กับระดับการสูญเสียการได้ยิน และอายุที่เริ่มสูญเสียการได้ยินของเด็ก

3. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา หมายถึง เด็กที่มีภาวะความจำกดอย่างชัดเจน ในทักษะการดำรงชีวิต ซึ่งแสดงลักษณะเฉพาะ คือ ความสามารถทางสติปัญญาต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ย อย่างมีนัยสำคัญ ตั้งแต่ความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2 ขึ้นไป ร่วมกับความจำกัดของทักษะการปรับตัวอีกอย่างน้อย 2 ทักษะจาก 10 ทักษะ ดังนี้

3.1 การสื่อความหมาย

3.2 การดูแลตนเอง

3.3 การดำรงชีวิตภายในบ้าน

- 3.4 ทักษะทางสังคมและความสัมพันธ์กับผู้อื่น
- 3.5 รู้จักใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน
- 3.6 การควบคุมตนเอง
- 3.7 การนำความรู้มาใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน
- 3.8 การทำงาน
- 3.9 การใช้เวลาว่าง
- 3.10 สุขภาพอนามัยและความปลอดภัย

และแสดงอาการก่อนมีอายุ 18 ปี ซึ่งเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาเป็นเด็กที่มีพัฒนาการล่าช้ากว่าเด็กปกติในวัยเดียวกันส่งผลให้มีความจำกัดในการปรับตัว ที่สามารถดำรงชีวิตในชุมชนและสังคมได้ เมื่อเด็กเหล่านี้ได้เข้าเรียนร่วมชั้นกับเด็กปกติ จะมีพฤติกรรมปรับตัวที่ดีขึ้น สามารถดำรงชีวิตในชุมชนและสังคมได้ ลักษณะและความต้องการพิเศษของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาจะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับอายุและความรุนแรงของภาวะบกพร่องทางสติปัญญา ซึ่งทางการแพทย์จะแบ่งออกเป็น 4 ระดับ คือ ระดับน้อย (Mild) ระดับปานกลาง (Moderate) ระดับรุนแรง (Severe) และระดับรุนแรงมาก (Profound) ในบุคคลที่มีภาวะบกพร่องทางสติปัญญาทั้งหมดจะพบว่ามีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับน้อยมีจำนวน ร้อยละ 85 – 87 ระดับปานกลางร้อยละ 6 – 10 ระดับรุนแรงร้อยละ 3 – 4 และระดับรุนแรงมากร้อยละ 1

4. เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหว หมายถึง เด็กที่มีความผิดปกติของแขนขา และ/หรือลำตัว รวมไปถึงศีรษะ แต่ไม่รวมถึงเด็กที่มีสายตาพิการหรือสูญเสียการได้ยิน แม้ว่าดวงตาและระบบการได้ยินจะเป็นส่วนหนึ่งของร่างกายก็ตาม ทำให้มีปัญหาในการเคลื่อนไหว และยังหมายรวมถึงเด็กเจ็บป่วยเรื้อรังมีโรคประจำตัว เช่น โรคหอบหืด โรคหัวใจ โรคเบาหวาน จำเป็นต้องจัดสภาพแวดล้อมใหม่ให้สอดคล้องกับความสามารถและความต้องการของเด็กเหล่านี้

5. เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ คือ เด็กที่มีความผิดปกติเกี่ยวเนื่องกับกระบวนการทางจิตวิทยาในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือมากกว่าเรื่องหนึ่งขึ้นไป ความผิดปกติดังกล่าวจะเกี่ยวเนื่องกับความเข้าใจหรือการใช้ภาษาการพูด หรือการเขียน ซึ่งอาจส่งผลถึงความสามารถที่บกพร่องไปเกี่ยวกับการฟัง การคิด การพูด การอ่าน การเขียนสะกดคำ ตลอดจนการคิดคำนวณทางคณิตศาสตร์ รวมถึงสภาวะความพิการด้านการรับรู้ ความบาดเจ็บของสมอง การมีปัญหาด้านการอ่านและด้านภาษา แต่ไม่รวมถึงเด็กที่มีปัญหาอันเนื่องมาจากความพิการด้านสายตา การได้ยิน หรือร่างกายพิการ ตลอดจนภาวะปัญญาอ่อน มีปัญหาทางอารมณ์ หรือเด็กด้อยโอกาส

6. เด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรม หมายถึง เด็กที่แสดงพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากเด็กปกติทั่วไปและพฤติกรรมดังกล่าวส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ของตนเองและผู้อื่น พฤติกรรมที่เบี่ยงเบนเป็นผลมาจากความขัดแย้งระหว่างสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็ก และ/หรือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในตัวเด็กเอง

7. เด็กออทิสติก (Autistic Child) หมายถึง เด็กที่มีความผิดปกติทางด้านพัฒนาการที่เกี่ยวกับสังคม อารมณ์ และการสื่อสารอย่างรุนแรง อาจมีหรือไม่มีปัญญาอ่อนร่วมด้วย เด็กประเภทนี้ยังไม่มีชื่อเรียก ภาษาไทยยังคงเรียกตามคำเดิมในภาษาอังกฤษว่า ออทิสซึม (Autism) เป็นคำนามที่เรียกโรคนี ส่วนเด็กที่มีอาการของโรคนีเรียกว่า เด็กออทิสติก (Autistic Child) สาเหตุที่แท้จริงของการเป็นเด็กออทิสติก ยังไม่ทราบแน่ชัด แต่นักวิชาการจำนวนมากมีความเชื่อว่ามีสาเหตุสำคัญ 2 ประการ คือ สาเหตุความบกพร่องทางระบบชีววิทยาของร่างกายรวมถึงความผิดปกติในสมอง ความผิดปกติของระบบประสาท ซึ่งก่อให้เกิดความบกพร่องในการเรียนรู้ ส่วนสาเหตุอีกประการหนึ่งเกิดจากสิ่งแวดล้อม รวมถึงการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ การให้ความช่วยเหลือเด็กเหล่านี้ต้องใช้ความอดทนจริงจัง มีความรู้ประสบการณ์และการช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง โดยความร่วมมือของบุคลากรหลายๆด้าน เช่น แพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา ครูฝึกพูด ครูการศึกษาพิเศษ นักสังคมสงเคราะห์ พ่อแม่ ผู้ปกครองและผู้ใกล้ชิดเด็กเหล่านี้

8. เด็กสมาธิสั้น หมายถึง เด็กที่มีความผิดปกติด้านความสนใจ และพฤติกรรม อยู่ไม่สุข มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมกับอายุหรือระดับพัฒนาการในเรื่องของการขาดสมาธิ ความหุนหันพลันแล่น ขยับตัวเองไม่ค่อยได้ อาจมีอาการซุกซนผิดปกติหรือมีลักษณะเชิงซ้าสงบเงียบได้ ไม่สามารถให้ความสนใจต่อการเรียนได้อย่างจริงจัง และนานเพียงพอโดยจะปรากฏอาการให้เห็นก่อนอายุ 7 ปี ซึ่งเด็กสมาธิสั้นอาจมีลักษณะทางอารมณ์และพฤติกรรม 3 ลักษณะใหญ่ๆ คือ

8.1 สมาธิบกพร่อง เช่น เสียสมาธิง่าย ให้ความสนใจได้ไม่นาน วอกแวกง่าย มีปัญหาในการปฏิบัติตามคำสั่งที่ซับซ้อน

8.2 ความผลีผลาม เช่น พุด/แสดงออกก่อนคิด หุนหัน มีความว่องไวผิดปกติ ขาดความระมัดระวัง บางคนซนมาก ซุ่มซ้าไม่เรียบร้อย เป็นต้น

8.3 พฤติกรรมอยู่ไม่สุข เช่น นั่งนิ่งๆไม่เป็น ไม่สนใจเวลาครูสอน เพราะทำอย่างอื่นไปด้วย มีความยากลำบากในการรอคอย ไม่ยอมเข้าคิว เป็นต้น

สำหรับลักษณะทางอารมณ์ที่จะพบ คือ อารมณ์แปรปรวนง่าย ขาดความอดทน อटकสั้น ใจร้อน โมโหง่าย ไม่ค่อยอยู่ในกฎกติกา เป็นต้น

9. เด็กที่มีความบกพร่องซ้ำซ้อน หมายถึง เด็กที่มีสภาพความบกพร่องทางอวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายมากกว่า 1 อย่างในบุคคลเดียวกัน เช่น เด็กปัญญาอ่อนที่สูญเสียการได้ยิน เด็กปัญญาอ่อนที่ตาบอด เด็กที่ทั้งหูหนวกและตาบอด เป็นต้น สาเหตุของสภาพความบกพร่องซ้ำซ้อน มีหลายประการ คือ สาเหตุบกพร่องก่อนคลอด อาจเป็นความผิดปกติของโครโมโซม ความผิดปกติของระบบเมตาบอลิซึม มารดาเป็นหัดเยอรมัน ดิคาหรือเสฟลิ่งเสฟติด การขาดสารอาหารระหว่างตั้งครรภ์ เป็นต้น ส่วนสาเหตุระหว่างคลอดเกิดจากการขาดออกซิเจน สมองได้รับบาดเจ็บระหว่างคลอด เด็กที่มีความบกพร่องรุนแรงมักเห็นได้ชัดเจนตั้งแต่แรกเกิด สาเหตุหลังคลอดเกิดจากอุบัติเหตุ การได้รับสารพิษ เป็นต้น

10. เด็กที่มีความสามารถพิเศษ ในแผนพัฒนาการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนผู้มีความสามารถพิเศษของประเทศไทย ได้ให้ความหมายของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ เอาไว้ว่า หมายถึง เด็กที่แสดงออกซึ่งความสามารถอันโดดเด่นในด้านใดด้านหนึ่ง หรือหลายด้าน ในด้านสติปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ การใช้ภาษา การเป็นผู้นำ การสร้างทัศนศิลป์และศิลปะ การแสดงความสามารถด้านดนตรี ความสามารถทางกีฬา และความสามารถทางวิชาการในสาขาใดสาขาหนึ่งหรือหลายสาขา อย่างเป็นที่ประจักษ์เมื่อเปรียบเทียบกับเด็กอื่นที่มีอายุระดับเดียวกัน สภาพแวดล้อมและประสบการณ์เดียวกัน

ความหมายของการจัดการเรียนร่วม

คอฟแมนและคนอื่น ๆ (Kauffman and others. 1981 : 35) ให้คำจำกัดความของการเรียนร่วมไว้อย่างครอบคลุมว่า เป็นการรวมเด็กพิเศษไว้กับเด็กปกติในด้านเวลา ด้านการเรียน การสอนและด้านสังคม โดยมีพื้นฐานอยู่บนกระบวนการวางแผนทางการศึกษาเป็นรายบุคคล และต่อเนื่อง และมีการกำหนดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบกันระหว่างบุคลากรฝ่ายบริหาร ฝ่ายการสอน และฝ่ายสนับสนุน ทั้งในด้านการศึกษาปกติและด้านการศึกษาพิเศษ

ศรียา นิยมธรรม (ศรียา นิยมธรรม. 2539 : 244-246) กล่าวถึงความหมายของการจัดการเรียนร่วมไว้ดังนี้

Mainstreaming หมายถึง การจัดให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษ ที่มีความพร้อมด้านการเรียนเข้าเรียนในชั้นเรียนปกติและโรงเรียนปกติเต็มเวลา และได้รับบริการทางการศึกษาเหมือนกับนักเรียนคนอื่นๆทุกอย่าง

Integration หมายถึง การจัดให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษ ที่มีระดับความพิการปานกลางถึงระดับมากเข้าเรียนในโรงเรียนปกติบางเวลาหรือบางวิชา และมีครูการศึกษาพิเศษคอยให้ความช่วยเหลือ

Inclusion หมายถึง การจัดให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้เข้าเรียนในโรงเรียนปกติ ที่อยู่ใกล้บ้าน และได้รับบริการทางการศึกษาตามความต้องการพิเศษของเด็ก

ผดุง อารยะวิญญู กล่าวว่า การเรียนร่วมเป็นวิธีจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษวิธีหนึ่ง เมื่อก่อนเด็กที่มีความต้องการพิเศษถูกเรียกว่าเป็นเด็กพิการ ในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กประเภทนี้จัดเป็นกลุ่มตามสภาพความพิการของเด็กเช่นเด็กตาบอด เด็กหูหนวก เด็กปัญญาอ่อน เป็นต้น และจัดตั้งโรงเรียนพิเศษสำหรับแต่ละประเภทโดยเฉพาะ ต่อมาการจัดการศึกษาในลักษณะนี้ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร จึงมีวิธีจัดการศึกษาให้แก่เด็กพิการเสียใหม่ เด็กพิการได้รับการเรียกชื่อใหม่ว่าเป็น เด็กที่มีความต้องการพิเศษ และเด็กเหล่านี้ได้รับการจัดเข้าเรียนในชั้นเดียวกับเด็กปกติ การจัดเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนร่วมในชั้นเรียนเดียวกับเด็กปกติ เรียกว่าการเรียนร่วม (ผดุง อารยะวิญญู.2539 : 221)

สุกัญญา ขำเพชร กล่าวว่า การเรียนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษเจริญเติบโตเต็มที่ตามความสามารถของตน ในการร่วมกิจกรรมต่างๆกับเด็กปกติ ทั้งกิจกรรมในห้องเรียนและกิจกรรมนอกเวลาเรียน เพื่อส่งเสริมวุฒิภาวะด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม (สุกัญญา ขำเพชร. 2538 : 9)

รัตนา แพงจันทร์ กล่าวว่า การเรียนร่วม หมายถึง การจัดให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้เรียนร่วมในโรงเรียนปกติ อาจเป็นการเรียนร่วมในชั้นปกติเต็มเวลา บางเวลา หรือชั้นพิเศษก็ได้ โดยคำนึงถึงความสามารถและความต้องการของเด็กแต่ละบุคคลรวมทั้งการปรับตัวทางสังคม เพื่อส่งเสริมวุฒิภาวะทางร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ และสติปัญญา ให้เหมาะสมกับวัย และมีโอกาสร่วมกิจกรรมของโรงเรียนปกติ โดยได้รับความช่วยเหลือจากครูปกติและครูการศึกษาพิเศษในสภาพแวดล้อมที่จำกัดน้อยที่สุด (รัตนา แพงจันทร์. 2541 : 9)

สรูป การเรียนร่วม หมายถึง การจัดการศึกษาให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษ ได้เข้าเรียนร่วมกับเด็กปกติและโรงเรียนปกติเต็มเวลา โดยคำนึงถึงความสามารถของเด็กแต่ละคน เพื่อส่งเสริมวุฒิภาวะทางร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ และสติปัญญา ให้เหมาะสมกับวัย โดยได้รับการช่วยเหลือจากครูปกติและครูการศึกษาพิเศษ

รูปแบบของการจัดการเรียนร่วม

กระทรวงศึกษาธิการ กล่าวถึงการจัดการเรียนร่วมว่า ในปัจจุบันการจัดการเรียนร่วมที่จัดในประเทศไทยมีอยู่ 5 รูปแบบ คือ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2537 : 2)

1. จัดชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติ เด็กพิการมีโอกาสร่วมกิจกรรม ที่ไม่ใช่การเรียน การสอน ในห้องเรียน เช่น เข้าแถวเคารพธงชาติ กิจกรรมไหว้ครู การสวดมนต์ไหว้พระ การประชุมสวดสัปดาห์ การรับประทานอาหารกลางวันในโรงเรียน และการแข่งขันกีฬา เป็นต้น

2. จัดชั้นพิเศษสำหรับเด็กพิการคู่ขนานกับชั้นปกติ แต่ส่งเด็กพิการไปเรียนร่วมกับเด็กปกติในชั้นปกติบางเวลา เช่น พลศึกษา ขับร้อง ดนตรี นาฏศิลป์ จริยศึกษา และศิลปะ เป็นต้น เมื่อหมดคาบเรียนแล้วก็กลับมาเรียนในชั้นพิเศษตามเดิม

3. จัดนักเรียนพิการเรียนร่วมเต็มเวลา เด็กพิการที่ได้รับการพิจารณาว่ามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและวุฒิภาวะทางอารมณ์และทางสังคมดีพอในทุกๆกลุ่มวิชา จะได้รับการพิจารณาส่งเข้าเรียนในชั้นปกติ โดยไม่ต้องกลับไปเรียนในชั้นพิเศษอีก

4. จัดเป็นห้องเสริมวิชาการในโรงเรียนปกติ ห้องเสริมวิชาการควรมีลักษณะเป็น NON – GRADE คือ มีนักเรียนหลายระดับชั้นรวมกัน หรือนักเรียนอาจอยู่ในห้องเรียนปกติ และส่งเข้ามาเรียนที่ห้องเสริมวิชาการบางเวลาและบางวิชา เช่น คณิตศาสตร์ ภาษาไทย เป็นต้น โดยมีครูเสริมวิชาการ (Resource teacher) หรือครูเดินสอน (Itinerant Teacher) เป็นผู้เสริมวิชาการให้ตามความต้องการหรือจำเป็นของผู้เรียนรายบุคคล

5. จัดเป็นชั้นเรียนหรือห้องเสริมวิชาการในโรงพยาบาล มีครูการศึกษาพิเศษประจำเพื่อสอนเด็กเจ็บป่วยระยะยาว เพื่อให้เด็กมีโอกาสทบทวนบทเรียนที่เรียนแล้วหรือสอนบทเรียนให้ใหม่ ครูการศึกษาพิเศษจะสอนตามจุดประสงค์และประเมินจุดประสงค์ที่ได้สอนไปแล้ว และทำรายงานการประเมินจุดประสงค์ให้เด็กนำไปแสดงแก่ครูในโรงเรียนปกติของตนเมื่อออกจากโรงพยาบาล

ผดุง อารยะวิญญู กล่าวถึงรูปแบบการจัดการเรียนร่วมไว้ดังนี้ (ผดุง อารยะวิญญู.

2539 : 221 – 223)

1. การเรียนร่วมในชั้นเรียนปกติ เป็นการจัดเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนร่วมกับเด็กปกติ และเรียนเหมือนกับเด็กปกติทุกอย่าง เด็กที่เรียนร่วมต้องเป็นเด็กที่มีความพิการน้อย มีความฉลาด มีความพร้อมในด้านการเรียน วุฒิภาวะทางอารมณ์และสังคม

2. การเรียนร่วมในชั้นเรียนปกติและมีครูการศึกษาพิเศษคอยให้คำปรึกษา เป็นการ จัดให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วมกับเด็กปกติเต็มเวลา แต่มีครูการศึกษาพิเศษคอยช่วยเหลือ คุรุประจำชั้นและประจำวิชา ในด้านการจัดการเรียนการสอนและสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับ ความต้องการและความสามารถของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ รวมทั้งช่วยในการประเมินผล การเรียนรู้ด้วย

3. การเรียนร่วมในชั้นปกติและรับบริการจากครูเวียนสอน เป็นการจัดให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วมกับเด็กปกติใกล้บ้านและได้รับบริการสอนเพิ่มเติมจากครูการศึกษาพิเศษ ซึ่งครูการศึกษาพิเศษจะเดินทางไปให้ความช่วยเหลือแก่เด็กในแต่ละโรงเรียน เมื่อครบสัปดาห์ก็จะเวียนมาสอนเด็กกลุ่มเดิมในโรงเรียนเดิมอีก

4. การเรียนร่วมในชั้นเรียนปกติและรับบริการเสริมจากครูเสริมวิชาการที่ห้องเสริมวิชาการวันละ 1-2 ชั่วโมง หรือมากกว่านี้ตามความต้องการของเด็ก เด็กที่เข้ามาเรียนในห้องนี้จะมีตารางเรียนกำหนดไว้แน่นอน การจัดการเรียนการสอนจะทำเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มก็ได้ และสอนในเนื้อหาที่เด็กไม่ได้รับการสอนในชั้นเรียนปกติ หรือเนื้อหาที่เด็กมีปัญหา นอกจากนั้นครูเสริมวิชาการยังมีหน้าที่ในการให้คำแนะนำปรึกษาแก่ครูปกติในการปฏิบัติต่อเด็กที่เรียนร่วมด้วย

5. ชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติและเรียนร่วมบางเวลา เป็นการจัดเด็กที่มีความต้องการพิเศษไว้ในชั้นเดียวกันเป็นกลุ่มเล็กๆ มีครูประจำชั้นสอนแทบทุกวิชา ยกเว้นบางวิชาที่เด็กต้องไปเรียนร่วมกับเด็กปกติ เช่น พลศึกษา ศิลปะ หรือกิจกรรมนอกหลักสูตรอื่นๆ

6. ชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติ เป็นการจัดเด็กที่มีความบกพร่องประเภทเดียวกันไว้เป็นกลุ่มเดียวกันและเป็นกลุ่มขนาดเล็ก เด็กเหล่านี้เรียนในชั้นพิเศษตลอดเวลา ครูประจำชั้นสอนทุกวิชา การเรียนร่วมประเภทนี้เหมาะกับเด็กที่มีความพิการค่อนข้างมาก

สรุป รูปแบบการจัดการเรียนร่วมที่กล่าวมาข้างต้นต่างก็ทั้งมีข้อดีและข้อจำกัด ดังนั้นในการจัดการเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนร่วมในรูปแบบใดนั้น ควรจะจัดให้เหมาะสมกับระดับความพิการและความพร้อมของเด็ก ตลอดจนโรงเรียน ผู้บริหาร ครูผู้สอน ครูการศึกษาพิเศษ ผู้ปกครอง หรือนักวิชาชีพที่เกี่ยวข้องด้วย จึงจะทำให้การจัดการเรียนร่วมได้ผลดียิ่งขึ้น

ขั้นตอนการจัดการเรียนร่วม

ขั้นตอนการจัดการเรียนร่วม สรุปได้ดังนี้ (สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา สปช. 2543 ก : 26-43)

1. การเตรียมการ

1.1 การจัดเตรียมสภาพแวดล้อม

1.1.1 อาคารสถานที่ ผู้บริหารควรวางแผนจัดเตรียมสภาพแวดล้อมที่ดีเพื่อความสะดวก และเหมาะสมกับความต้องการของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ห้องเรียนอาจใช้ห้องเรียนเหมือนเด็กปกติได้ โดยให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษ นั่งหน้าชั้นเรียนและจัดมุมสำหรับวางเครื่องใช้ต่างๆ และอุปกรณ์โดยเฉพาะการจัดอาคารสถานที่อาจจำเป็นต้องจัดสร้างหรือดัดแปลง

ให้เหมาะสมกับการเรียนของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เช่น พื้นควรปูด้วยกระเบื้องยาง การทำทางลาด การจัดสร้างห้องน้ำมีราวจับใกล้โถส้วมสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย

1.1.2 การจัดห้องเรียนและที่นั่งเรียนร่วม ควรเป็นห้องที่ไม่มีเสียงรบกวนหรือมีเสียงรบกวนน้อยที่สุด เพราะจะทำให้เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินมีปัญหาในการรับฟังเสียงครูผู้สอน และเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาขาดสมาธิและความสนใจ

1.1.3 รูปแบบของการจัดห้องเรียน จัดเหมือนการจัดห้องเรียนเด็กปกติ คือ ควรจัดให้เหมาะสม และเอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนตามหลักสูตรใหม่ นอกจากนี้โรงเรียนควรจัดห้องเรียนซึ่งมีความจำเป็นสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เช่น ห้องฝึกพูด หรือห้องเสริมวิชาการไว้ด้วย

1.2 การจัดเตรียมบุคลากร

ควรจะมีการจัดเตรียมบุคลากรที่เกี่ยวข้องในระดับต่างๆ ให้พร้อมที่จะยอมรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนร่วมอย่างเพียงพอ เพื่อเสริมงานเรียนร่วมให้ประสบความสำเร็จ ควรจัดเตรียม ดังนี้

1.2.1 ผู้บริหาร ต้องมีเจตคติที่ดี มีหลักการบริหารจัดการจัดการเรียนร่วม ทำความเข้าใจกับบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียน จัดหาบริการสนับสนุนเพื่อเสริมงานเรียนร่วม และส่งเสริมให้กำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร

1.2.2 ครูประจำชั้นเรียนร่วมกับเด็กปกติ/ครูประจำวิชา ควรได้ฝึกให้มีความรู้พื้นฐาน และวิธีสอนเด็กที่มีความบกพร่องในชั้นเรียนของตน เข้าใจวิธีประสานงานกับบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนร่วม

1.2.3 ครูประจำชั้นพิเศษ เป็นครูที่มีวุฒิทางการศึกษาพิเศษ หรือได้รับการฝึกอบรมทางการศึกษาพิเศษ โดยเฉพาะ มีความตั้งใจในการสอนและมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนร่วม

1.2.4 ครูเสริมวิชาการ เป็นครูที่ทำหน้าที่สอนเพิ่มเติมจากการที่เด็กได้เรียนจากชั้นเรียนปกติ เป็นผู้ประสานงานให้คำแนะนำครูให้ปฏิบัติต่อเด็กที่มีความบกพร่องได้ถูกต้อง

1.3 การเตรียมเด็ก

การเตรียมเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง และหากเด็กได้รับการเตรียมความพร้อมก่อนส่งเข้าเรียนร่วมแล้วจะช่วยลดปัญหาที่จะเกิดขึ้นในชั้นเรียนร่วม นอกจากนี้ยังช่วยลดความยุ่งยากให้ครูประจำชั้นเรียนร่วม เด็กที่ยังไม่ได้เตรียมความพร้อม ควรได้รับการตรวจสอบเบื้องต้นว่า มีความพร้อม มากน้อยเพียงไร เพื่อนำมากำหนดเป็นแผนการเตรียมความพร้อม โดยใช้แผนการศึกษาเฉพาะบุคคลจัดเตรียมความพร้อม หรือพัฒนาความสามารถด้าน

ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา และต้องให้ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตน หรือสิ่งที่คาดหวังว่าจะได้รับจากเพื่อน และครูปกติ ใน ชั้นเรียน

1.4 การจัดเตรียมผู้ปกครอง อาจทำได้หลายวิธี คือ การประชุมพิเศษผู้ปกครอง ก่อนเปิดภาคเรียน การนัดหมายและพบปะเป็นระยะ สนับสนุนให้ผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรมในรูปแบบของอาสาสมัคร สนับสนุนผู้ปกครองให้ร่วมกลุ่มจัดตั้งสมาคมผู้ปกครอง - ครู

1.5 การเตรียมแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล การจัดแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล จะเป็นสิ่งที่ทำให้เด็กเรียนตามความสามารถและได้รับบริการพิเศษตามความเหมาะสม

1.6 การจัดเตรียมการวัดและประเมินผล ควรดำเนินการดังนี้

1.6.1 การวัดและประเมินผล จะต้องแยกเด็กที่มีความต้องการพิเศษออกจากเด็กปกติ โดยไม่นำคะแนนและจำนวนเด็กที่มีความต้องการพิเศษไปรวมกับเด็กปกติ

1.6.2 การวัดผลจะต้องสอดคล้องกับการเรียนการสอนของเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละคน รายละเอียดกำหนดไว้ในแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล ซึ่งครูผู้สอนจะทำไว้ก่อนเปิดภาคเรียนแรก มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Raj1.6.3 ในกรณีที่เรียนร่วมกับเด็กปกติ และสามารถเรียนได้เช่นเดียวกับเด็กปกติ การวัดและประเมินผลให้ใช้ตามเกณฑ์ปกติ

1.6.4 ในกรณีที่ได้รับการยกเว้นจุดประสงค์การเรียนรู้บางจุดประสงค์ และยกเว้นเนื้อหาบางส่วนเนื้อหา การวัดและประเมินผลให้เป็นไปตามรายละเอียดที่กำหนดไว้ในแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลสำหรับเด็กแต่ละคน

1.6.5 จะต้องปรับปรุงวิธีวัดและประเมินผล ให้สอดคล้องกับความสามารถของเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละคน

2. การคัดแยกเด็ก

การคัดแยกเด็กที่มีความต้องการพิเศษเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมาก เพราะหากดำเนินการคัดแยกและตั้งข้อสังเกตผิดพลาด จะส่งผลกระทบต่อการวางแผนการจัดการเรียนการสอนและให้ความช่วยเหลือแก่เด็ก ในการคัดแยกเด็กสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การทดสอบ การตรวจผลงาน ฯลฯ เครื่องมือที่ใช้มีหลายชนิด เช่น แบบทดสอบมาตรฐาน แบบทดสอบเฉพาะ แบบคัดแยกเด็กเป็นหุน 1 แบบคัดแยกเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ แบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นเอง เป็นต้น การใช้แบบคัดแยกเด็กก็อย่างใดอย่างหนึ่งไม่สามารถสรุปได้ว่าเด็กจะเป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษด้านใด ดังนั้นการคัดแยกเด็กจึงจำเป็นต้องใช้เครื่องมือหลายๆ แบบและหลายวิธีประกอบกัน

3. การจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individual Education Plan) และ แผนการสอน

3.1 แผนการศึกษาเฉพาะบุคคล หรือที่เรียกกันว่า IEP เป็นแผนการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเป็นรายบุคคล เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องและเหมาะสมกับความต้องการและความสามารถของเด็ก โดยปกติจะเป็นแผนในระยะ 1 ปี และมีการทบทวน ทุกภาคเรียน ซึ่งมีรายละเอียดในการจัดทำ ดังนี้

- 3.1.1 ข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็ก เช่น ชื่อ อายุ เพศ ประเภทความบกพร่อง
- 3.1.2 ระยะเวลาเริ่มใช้และระยะเวลาสิ้นสุดการใช้แผน
- 3.1.3 ระดับความสามารถของเด็กในด้านต่างๆ เช่น ด้านการช่วยเหลือตนเอง ด้านสังคม การรับรู้
- 3.1.4 จุดมุ่งหมายระยะยาว โดยทั่วไปกำหนด 1 ปี ว่าเมื่อครบหนึ่งปีแล้ว เด็กควรจะเรียนรู้อะไรบ้าง และสามารถแสดงพฤติกรรมอะไรได้บ้าง
- 3.1.5 จุดมุ่งหมายระยะสั้น
- 3.1.6 สำหรับเด็กที่เข้าเรียนร่วมต้องระบุว่าเรียนร่วมเมื่อใด อย่างไร
- 3.1.7 บริการพิเศษที่จำเป็น
- 3.1.8 การประเมินผล ต้องระบุว่าใช้วิธีใด มีขั้นตอนในการวัดและประเมินผลอย่างไร
- 3.1.9 การรับรองแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล โดยผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง

3.2. แผนการสอน ในการจัดทำแผนการสอนสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เรียนร่วมกับเด็กปกติ จัดทำในรูปแบบเดียวกันกับเด็กปกติ อาจมีบางจุดประสงค์ที่ต้องปรับให้เหมาะสมกับความต้องการของเด็ก มีการปรับ สื่อการเรียน วิธีการวัดและประเมินผลให้สอดคล้องเหมาะสมตามลักษณะความต้องการพิเศษ

4. การประเมินผลการเรียนเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่เรียนร่วมกับเด็กปกติ

การวัดผลสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ แตกต่างไปจากการวัดผลสำหรับเด็กปกติ ทั้งนี้เพราะว่าเด็กที่มีความต้องการพิเศษ มีความต้องการและความสามารถแตกต่างกัน การวัดผลการเรียนของเด็กที่มีความต้องการพิเศษจะได้รับการกำหนดไว้ในหลักสูตรหรือแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลของเด็ก เด็กบางคนอาจเรียนหลักสูตรเดียวกับเด็กปกติ การวัดผลจึงต้องดำเนินไปในลักษณะเดียวกันหรือใกล้เคียงกับเด็กปกติ แต่ถ้าแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลของเด็กที่มีความต้องการพิเศษแตกต่างไปจากหลักสูตรของเด็กปกติมาก การวัดผลไม่จำเป็นต้องเหมือนกับเด็กปกติ โดยยึดหลักว่าสอนสิ่งใด วัดสิ่งนั้น ซึ่งสามารถทำได้ดังนี้

4.1. กำหนดลำดับขั้นของทักษะ ครูอาจจำเป็นต้องกำหนดทักษะทางการเรียนของเด็กเป็นขั้นย่อยๆ และสอนให้เด็กมีทักษะตามขั้นตอนย่อยๆ ดังกล่าว แล้ววัดผลโดยการทดสอบด้วยวิธีการหลากหลายวิธี เมื่อเห็นว่าเด็กมีทักษะตามขั้นตอนเหล่านั้นแล้วให้ถือว่าเด็กสอบผ่าน

4.2. ไม่เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์กับเด็กอื่น

4.3 การให้เกรด ในระบบการศึกษาของไทย ระบบการวัดผลค่อนข้างเคร่งครัดและไม่ยืดหยุ่นเท่าที่ควร ดังนั้นการให้เกรดวิธีนี้จึงมีข้อจำกัดและข้อบกพร่อง ครูอาจคิดค้นหาวิธีประเมินผลและให้เกรดใหม่ให้เหมาะสมกับเด็ก ที่มีความต้องการพิเศษ เช่น การประเมินผลโดยประเมินจากพฤติกรรมหลายอย่าง เช่น ประเมินจากความก้าวหน้าของทักษะ จากความพยายาม และจากผลสัมฤทธิ์ แล้วรวมกันเข้าเป็นเกรด ที่เด็กจะได้ เป็นต้น

4.4 ครูร่วมกันให้เกรด ในกรณีเด็กเรียนร่วมเต็มเวลากับเด็กปกติ และเด็กได้รับการสอนเพิ่มเติมจากครูการศึกษาพิเศษ เกรดที่เด็กจะได้รับไม่ควรมาจากครูคนเดียว เพราะมีผู้สอนสองคน ครูทั้งสองคนจึงควรมีบทบาทเท่าๆกันในการให้เกรดเด็ก

4.5. การให้เกรดจากคะแนนรวม การให้เกรดเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ควรจำแนกคะแนนออกเป็นกิจกรรมย่อยต่างๆกัน เนื่องจากเด็กที่มีความต้องการพิเศษมีข้อจำกัดหลายด้าน จึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องให้เกรดเด็กจากกิจกรรมหลายด้าน เช่น การสอบปลายภาค การสอบย่อย การร่วมกิจกรรม การนำเสนอโครงการ การมาเรียน เป็นต้น

4.6 ในการให้เด็กทำข้อสอบ ไม่ว่าจะเป็ข้อสอบย่อย ข้อสอบกลางเทอม หรือข้อสอบปลายเทอม ครูควรใช้วิธีการยืดหยุ่นในการทดสอบเด็ก ครูอาจใช้วิธีการ ดังนี้

4.6.1 ให้เด็กสอบปากเปล่า เด็กที่มีความต้องการพิเศษบางคน มีปัญหาในการอ่านและการเขียน เด็กจึงอาจทำข้อสอบไม่ทันเวลาที่กำหนด ดังนั้นวิธีช่วยเหลือให้เด็กทำข้อสอบได้ อาจทำได้หลายวิธี เช่น การสอบปากเปล่า โดยครูเป็นผู้อ่านข้อสอบให้เด็กฟังแล้วเด็กตอบด้วยวาจา หากเด็กไม่เข้าใจความหมายของคำบางคำ ครูอาจจำเป็นต้องอธิบายให้เด็กฟัง

4.6.2 ให้เด็กทำข้อสอบโดยไม่จำกัดเวลา เด็กอาจไม่จำเป็นต้องนั่งสอบในห้องเดียวกับเด็กปกติ เด็กอาจสอบในห้องเสริมวิชาการ โดยมีครูเสริมวิชาการเป็นผู้ควบคุมดูแลอาจให้เวลาเด็กเพิ่มเติมบ้างเพื่อชดเชยกับการอ่านซ้ำของเด็ก

4.6.3 ให้เด็กตอบโดยการบันทึกเสียง โดยการให้เด็กตอบปากเปล่า และบันทึกคำตอบลงในเทปเสียง แล้วครูนำมาเปิดฟังอีกครั้ง วิธีนี้อาจช่วยให้เด็กทำข้อสอบได้ทันตามเวลาที่ครูกำหนด

4.6.4 กำหนดเกณฑ์ในการทำข้อสอบใหม่ ครูอาจปรับปรุงวิธีการให้คะแนน ด้วยการนับจำนวนข้อที่เด็กทำเสร็จในเวลาที่กำหนดหรือในเวลาที่ยาวเพิ่มเติมให้เด็กแล้ว ก็อาจช่วยให้เด็กมีคะแนนสูงขึ้น และผ่านการประเมินผลได้

4.6.5 ให้เด็กสอบในห้องพิเศษ เด็กอาจมีความวิตกกังวลเมื่อเด็กสอบร่วมกับเด็กปกติ ครูอาจจัดให้เด็กสอบแยกจากกลุ่มเด็กปกติ โดยให้เด็กสอบในห้องพิเศษ หรือห้องเสริมวิชาการ ซึ่งเด็กอาจถามครูได้สะดวกยิ่งขึ้นเมื่อเด็กมีปัญหา

การประเมินผลสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ จำเป็นต้องยืดหยุ่นเพื่อให้สอดคล้องกับความสามารถของเด็กแต่ละคน อาจเป็นการประเมินเชิงคุณภาพก็ได้ไม่จำเป็นต้องเป็นการประเมินเชิงปริมาณอย่างเดียว สำหรับการตัดสินใจเลื่อนชั้นนักเรียนควรใช้ผลการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กเป็นความสำคัญอันดับหนึ่งและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นอันดับสอง

การบริการและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

เบญจา ชลธารันนท์ และคณะ. (2543 : 157 – 159) ได้กล่าวถึงการบริการและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนร่วม สรุปได้ดังนี้

การบริการที่เกี่ยวข้อง การจัดการเรียนร่วมนอกจากจะให้บริการทางการศึกษาแล้ว โรงเรียนควรจัดบริการเสริมด้านอื่นๆ ที่จะช่วยให้เด็กสามารถพัฒนาศักยภาพทั้งด้านร่างกายและจิตใจไปพร้อมๆกัน บริการที่เกี่ยวข้องมีดังนี้

1. การแก้ไขการพูด มีความจำเป็นสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายและเด็กที่มีความบกพร่องทางการพูด
2. บริการแนะแนว เป็นบริการที่ช่วยเหลือเด็กในการปรับตัวและการแก้ปัญหาต่างๆ ด้านอารมณ์ และสังคมของเด็ก เพื่อให้เด็กปรับตัวได้ดีขึ้นจำเป็นสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกประเภท
3. บริการทางด้านจิตวิทยา เป็นบริการในด้านการปรับพฤติกรรมเด็ก จำเป็นสำหรับเด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรม เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
4. กายภาพบำบัด จำเป็นสำหรับเด็กที่มีปัญหาในการเคลื่อนไหว เช่น เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา หรือเด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทอื่นๆ ที่มีปัญหาในการเคลื่อนไหว
5. กิจกรรมบำบัด เป็นการแก้ไขลักษณะท่าทางและฝึกการใช้มือและนิ้วมือ เพื่อให้เด็กสามารถประกอบกิจวัตรประจำวันได้ จำเป็นสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือเด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทอื่นที่มีปัญหาในการใช้มือและนิ้วมือ

6. ศิลปะบำบัด เป็นการใช้กิจกรรมศิลปะหรือผลงานศิลปะ เพื่อค้นหาข้อบกพร่องของบุคคล ซึ่งเกิดจากความผิดปกติบางประการของกระบวนการทางจิต และเพื่อใช้กิจกรรมศิลปะที่เหมาะสมช่วยในการแก้ไข รักษาสภาพความบกพร่องด้านต่างๆของบุคคลให้มีสภาพดีขึ้น

7. คนตรีบำบัด เป็นวิธีการใช้ดนตรีเพื่อช่วยเหลือผู้ที่มีปัญหาทางด้านจิตใจ อารมณ์ และการปรับตัวกับผู้อื่น ตลอดจนผู้ที่มีปัญหาความบกพร่องทางด้านร่างกายที่เกี่ยวกับระบบประสาท การรับรู้ และการเคลื่อนไหว โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อผลทางการฟื้นฟูสมรรถภาพ นันทนาการ และ/หรือทางการศึกษา

บุคลากรที่เกี่ยวข้อง บุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนรู้นั้น ได้แก่ ครูที่จะต้องจัดการเรียนการสอนโดยตรง อาจเป็นครูประจำชั้นเรียนร่วม หรือครูประจำชั้นพิเศษครูที่เกี่ยวข้องอื่นๆ เช่น ครูแนะแนว ครูที่ปรึกษา และบุคลากรอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับเด็กซึ่งมีบทบาทหน้าที่ดังนี้

1. **ครูประจำชั้นพิเศษ** ทำหน้าที่สอนเด็กที่มีความบกพร่องในชั้นเรียนพิเศษ เตรียมความพร้อมของเด็ก ครูประจำชั้นพิเศษต้องมีความเข้าใจเด็ก มีความอดทนสูง รู้จักจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเด็ก และควรได้รับการฝึกอบรมเฉพาะด้าน

2. **ครูเวียนสอนหรือครูเดินสอน** เป็นครูที่เดินทางมาจากโรงเรียนหนึ่ง ไปอีกโรงเรียนหนึ่ง หรือหลายๆโรงเรียน เพื่อทำหน้าที่สอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ การจัดครูเวียนสอนจะจัดในกรณีที่โรงเรียนแต่ละโรงเรียนมีจำนวนเด็กที่มีความต้องการพิเศษน้อย ครูเวียนสอนจะต้องมีตารางการปฏิบัติงานสอนที่แน่นอน

3. **ครูเสริมวิชาการ** เป็นครูที่ทำหน้าที่สอนเด็กเพิ่มเติมจากการที่เด็กได้เรียนในห้องปกติ ครูเสริมวิชาการจะปฏิบัติงานในห้องเสริมวิชาการหรือศูนย์วิชาการ นักเรียนแต่ละคนจะต้องมีตารางเรียนเฉพาะที่จะเข้ามาเรียนกับครูเสริมวิชาการ ซึ่งแต่ละคนอาจใช้เวลาในห้องนี้วันละ 1 – 2 คาบ (คาบละ 50 นาที) หรือมากกว่าขึ้นอยู่กับความต้องการของเด็ก นอกจากนี้ครูเสริมวิชาการจะทำหน้าที่ประสานงานและให้คำแนะนำครูปกติในการปฏิบัติต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

4. **ครูที่ปรึกษา** มีหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่ครูที่สอนเด็กในการปฏิบัติต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ตลอดจนวางแผนจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กและประสานงานกับครูคนอื่นในโรงเรียน ครูที่ปรึกษาอาจไม่สอนเด็กโดยตรง

5. **ครูแนะแนว** มีหน้าที่ให้คำแนะนำในการปรับตัวตลอดจนแนะแนวด้านการศึกษากการประกอบอาชีพ การเตรียมความพร้อมด้านอาชีพ และการศึกษาต่อของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

6. **ครูผู้ช่วย** มีหน้าที่ช่วยครู โดยเฉพาะการดูแลเด็กเมื่อประกอบกิจกรรม เช่น ในเวลารับประทานอาหาร เข้าห้องน้ำ แต่งตัว ถอดใส่กายอุปกรณ์ เป็นต้น

7. นักจิตวิทยา มีหน้าที่ทดสอบทางจิตวิทยาซึ่งมีความจำเป็นในการคัดแยกและจำแนกประเภทเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ขอบข่ายหน้าที่อาจรวบไปถึงการให้คำแนะนำปรึกษาแก่เด็กและครูหรือการบำบัดทางจิตวิทยาแก่เด็ก

8. นักโสตสัมผัสวิทยา มีหน้าที่ในการตรวจวัดการได้ยินของเด็ก เลือกเครื่องช่วยฟัง ตลอดจนเสนอแนะในการแก้ไขการพูด และสอนภาษาแก่เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

9. นักกายภาพบำบัด มีหน้าที่ในการให้บริการบำบัดทางกายภาพแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษในเรื่องการทรงตัว การเคลื่อนไหว การป้องกันการหดรัดตัวของกล้ามเนื้อ

10. นักกิจกรรมบำบัด มีหน้าที่ในการฝึกการใช้มือและนิ้วมือแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ เช่น ดิคกระดุมเลื้อย ผูกเชือกกรองเท้า รับประทานอาหาร เป็นต้น

11. นักสังคมสงเคราะห์ มีหน้าที่ในการแนะนำและช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยเฉพาะปัญหาด้านเศรษฐกิจและปัญหาเกี่ยวกับครอบครัว

12. แพทย์ อาจเป็นแพทย์ทั่วไปหรือแพทย์ที่มีความชำนาญเฉพาะด้านทำหน้าที่ตรวจวินิจฉัย และวางแผนเพื่อการบำบัดรักษาต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
 มาตรฐานการศึกษาพิเศษในโรงเรียนเรียนร่วม
 Rajabhat Mahasarakham University

มาตรฐานการศึกษาพิเศษโรงเรียนเรียนร่วม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ประกอบด้วย 4 ด้านดังนี้ (สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา สปช. 2543 ข : 28-47)

1. มาตรฐานด้านคุณภาพนักเรียน มี 2 มาตรฐาน 2 ตัวบ่งชี้

2. มาตรฐานด้านการเรียนการสอน มี 3 มาตรฐาน 6 ตัวบ่งชี้

3. มาตรฐานด้านบริหารจัดการ มี 7 มาตรฐาน 11 ตัวบ่งชี้

4. มาตรฐานด้านปัจจัย มี 1 มาตรฐาน 3 ตัวบ่งชี้

รวมทั้งสิ้น 13 มาตรฐาน และ 22 ตัวบ่งชี้ สำหรับองค์ประกอบของมาตรฐานมี 3 ส่วน คือ มาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และระดับคุณภาพ ซึ่งมีความหมายดังนี้

มาตรฐาน หมายถึง สภาพที่พึงประสงค์ซึ่งระบุถึงสภาพ มีปัจจัย วิธีการดำเนินงาน หรือสภาพผลผลิตที่มีคุณภาพและต้องการให้เกิดขึ้นในโรงเรียนเรียนร่วมสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

ตัวบ่งชี้ หมายถึง ตัวแปรที่บอกสภาพหรือคุณสมบัติในแต่ละมาตรฐาน

ระดับคุณภาพ หมายถึง ประเด็นที่ใช้พิจารณาและตัดสินคุณภาพในแต่ละตัวบ่งชี้จำแนกเป็น 3 ระดับ แต่ละระดับหมายถึงคุณภาพของปัจจัย ผลผลิต หรือกระบวนการ โดยมีรายละเอียดของมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และระดับคุณภาพ ดังต่อไปนี้

มาตรฐานด้านคุณภาพนักเรียน

- มาตรฐานที่ 1 นักเรียนมีพัฒนาการตามศักยภาพ
 ตัวบ่งชี้ นักเรียนมีพัฒนาการตามศักยภาพ
- มาตรฐานที่ 2 บุคลากรในโรงเรียนและชุมชนมีความพึงพอใจต่อพัฒนาการของนักเรียน
 ตัวบ่งชี้ บุคลากรในโรงเรียนและชุมชนมีความพึงพอใจต่อพัฒนาการของนักเรียน

มาตรฐานด้านกระบวนการเรียนการสอน

- มาตรฐานที่ 1 วางแผนพัฒนานักเรียนเป็นรายบุคคล
 ตัวบ่งชี้ วางแผนพัฒนานักเรียนเป็นรายบุคคล โดยจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะ

บุคคล (Individualized Education Plan : IEP)

- มาตรฐานที่ 2 จัดกิจกรรมพัฒนานักเรียนเพื่อการเรียนร่วม
 ตัวบ่งชี้ที่ 1 จัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมและหรือฟื้นฟูสมรรถภาพนักเรียนเพื่อการเรียนร่วม
- ตัวบ่งชี้ที่ 2 จัดบรรยากาศส่งเสริมการเรียนร่วม
- ตัวบ่งชี้ที่ 3 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนร่วม
- ตัวบ่งชี้ที่ 4 จัดกิจกรรมส่งเสริมความสามารถตามศักยภาพเป็นรายบุคคล
- มาตรฐานที่ 3 วัดและประเมินผลตามสภาพที่แท้จริงเพื่อพัฒนานักเรียนเป็นรายบุคคล
 ตัวบ่งชี้ วัดและประเมินผลตามสภาพที่แท้จริงเพื่อพัฒนานักเรียนเป็นรายบุคคล

มาตรฐานด้านการบริหารจัดการ

- มาตรฐานที่ 1 ดำรงและจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาพิเศษ
 ตัวบ่งชี้ ดำรงและจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาพิเศษ
- มาตรฐานที่ 2 ดำเนินการรับเด็ก คัดแยก ส่งต่อ และจัดเข้าเรียน
 ตัวบ่งชี้ ดำเนินการรับเด็ก คัดแยก ส่งต่อ และจัดเข้าเรียน
- มาตรฐานที่ 3 ส่งเสริมบุคลากรในการปฏิบัติงานด้านการศึกษาพิเศษ
 ตัวบ่งชี้ที่ 1 ส่งเสริมให้มีกิจกรรมพัฒนาครูการศึกษาพิเศษ

- ตัวบ่งชี้ที่ 2 สนับสนุนให้ครูการศึกษาพิเศษใช้กระบวนการวิจัย ในการพัฒนา การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน
- ตัวบ่งชี้ 3 ส่งเสริมและสร้างขวัญกำลังใจแก่บุคลากรด้านการศึกษาพิเศษ
- มาตรฐานที่ 4 ส่งเสริมการใช้งบประมาณ สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อบริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาพิเศษ
- ตัวบ่งชี้ที่ 1 ส่งเสริมการใช้งบประมาณ สิ่ง บริการ และความช่วยเหลือ อื่นใดทางการศึกษาพิเศษ
- ตัวบ่งชี้ที่ 2 ใช้งบประมาณสำหรับจัดการศึกษาพิเศษอย่างมีประสิทธิภาพ
- มาตรฐานที่ 5 จัดกิจกรรมสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนที่มีความต้องการ พิเศษในการเรียนร่วม
- ตัวบ่งชี้ จัดกิจกรรมสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนที่มีความต้องการ พิเศษในการเรียนร่วม
- มาตรฐานที่ 6 สร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนร่วม
- ตัวบ่งชี้ สร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนร่วม
- มาตรฐานที่ 7 นิเทศและประเมินผลการจัดการเรียนร่วมอย่างต่อเนื่อง
- ตัวบ่งชี้ที่ 1 นิเทศ ติดตามการปฏิบัติงานการจัดการเรียนร่วมภายใน โรงเรียน
- ตัวบ่งชี้ที่ 2 ประเมินผลการจัดการเรียนร่วม

มาตรฐานด้านปัจจัย

- มาตรฐานที่ 1 บุคลากรมีคุณสมบัติเหมาะสมและเอื้อต่อการจัดการเรียนร่วม
- ตัวบ่งชี้ที่ 1 ครูการศึกษาพิเศษมีความรู้ ความเข้าใจ เจตคติที่ดีและปฏิบัติต่อนักเรียน อย่างถูกต้อง
- ตัวบ่งชี้ที่ 2 ผู้บริหารโรงเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ เจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียนร่วม
- ตัวบ่งชี้ที่ 3 ผู้ปกครองและบุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความรู้ ความเข้าใจ เจตคติที่ดี และ มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนร่วม

สรุปว่า มาตรฐานการศึกษาพิเศษโรงเรียนเรียนร่วม เป็นแนวทางในการประเมินตนเอง ของโรงเรียนที่จัดการเรียนร่วม โดยประเมินใน 4 ด้าน คือ มาตรฐานด้านคุณภาพนักเรียน มาตรฐานด้านการเรียนการสอน มาตรฐานด้านการบริหารจัดการ และมาตรฐานด้านปัจจัย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนร่วม

จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งงานวิจัยภายในประเทศและงานวิจัยในต่างประเทศ มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนร่วม ดังต่อไปนี้

งานวิจัยในประเทศ

นิตยา นิลอุทา (2534 : 59) ได้ศึกษาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในการเรียนร่วมของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน พบว่า ระดับสติปัญญา ความสามารถ ทางภาษา ทักษะคิดของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินต่อการเรียนร่วม และ ทักษะคิดของผู้ปกครองของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินต่อการเรียนร่วม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุมาลี ใจดี (2538 : 43) ได้ศึกษาผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่เรียนร่วมในโรงเรียนปกติ ผลการศึกษาพบว่า การใช้บทบาทสมมติสามารถช่วยพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองสูงขึ้นกว่าเดิม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

Rajabhat Mahasarakham University

ฐานิยา บุญเกียรติ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2543 : 58 – 59) ได้ทำการศึกษาสถานภาพ และปัญหาการจัดการศึกษาพิเศษใน โรงเรียนประถมศึกษาสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนครูผู้สอน และศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษากรม 7 ด้าน คือ ด้านอาคารสถานที่ ด้านบุคลากร ด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผล ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1. สถานภาพการจัดการศึกษาพิเศษใน โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอน และศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาโดยส่วนรวม มีสภาพการปฏิบัติปานกลาง

2. สถานภาพการจัดการศึกษาพิเศษใน โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอน และศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษา โดยส่วนรวมมีสภาพปัญหาน้อย

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (2540 : 2) ได้รายงานผลการวิจัยเรื่อง ปัญหาและความต้องการด้านบริการของเด็กและเยาวชนที่มีความบกพร่องทางร่างกายและสติปัญญา พบว่าปัญหาและอุปสรรคในการรับบริการต่างๆของเด็กและเยาวชน

ที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกายและสติปัญญา ได้แก่ สถานรักษาความพิการเฉพาะมีน้อยเกินไป ไม่มีสถานศึกษาหรือไม่มีหน่วยงานที่จัดการศึกษาพิเศษให้ตรงกับความต้องการภายในชุมชนที่ผู้พิการอาศัยอยู่ รวมทั้งพบว่า โรงเรียนสำหรับเด็กปกติไม่ยอมรับผู้พิการเข้าเรียนร่วม ไม่มีหน่วยงานหรือสถานประกอบการในชุมชนที่ผู้พิการอาศัยอยู่ยอมรับคนพิการเข้าทำงาน อีกทั้งชุมชนที่ผู้พิการอาศัยอยู่ ไม่มีบริการแนะแนวหรือจัดหางานสำหรับผู้พิการ สำหรับปัญหาในการดำเนินชีวิตประจำวัน พบว่า มีปัญหาในการสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจหรือการติดต่อกับผู้อื่น ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของผู้ให้บริการ พบว่าผู้ให้บริการและผู้พิการทั้งทางด้านกายภาพ การศึกษา การอาชีพ ด้านสังคมและจิตใจ ส่วนใหญ่ให้คำตอบที่สอดคล้องกันว่า ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญที่ประสบมากที่สุดในการดำเนินงาน คือ งบประมาณค่อนข้างจำกัด รองลงมาคือ อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ไม่เพียงพอ ไม่ทันสมัย ขาดความรู้ความเข้าใจจากบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

นิลบล ฑูรานุกภาพ (2540 : 64 – 65) ได้ศึกษาการประเมินโครงการการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการเรียนร่วมกับเด็กปกติของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จากการศึกษาพบว่า การประเมินประสิทธิผลของโครงการในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยและคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินเรียนร่วมกับเด็กปกติสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และลักษณะนิสัยของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน และนักเรียนปกติที่เรียนร่วมในชั้นเดียวกันสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

รัตนา แพงจันทร์ (2541 : 59) ได้ศึกษาความสามารถเขียนคำของเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ ที่เรียนร่วมในโรงเรียนปกติ จากการสอนเขียนแบบบูรณาการกับเกม จากการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนเขียนแบบบูรณาการกับเกม มีความสามารถเขียนคำก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยหลังการทดลองเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้มีความสามารถเขียนคำสูงกว่าก่อนการทดลองและอยู่ในระดับดี

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 ข : 145 – 151) ได้รายงานผลการศึกษาดูงานการจัดการเรียนร่วม : มุมมองจากผู้ปฏิบัติจริง ผลจากการศึกษาพบว่ารูปแบบการจัดการเรียนร่วมที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินการแต่ละด้านดังนี้

1. การบริหารจัดการ แนวทางในการบริหารจัดการที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดการเรียนร่วม มีปัจจัยสำคัญคือ ความรู้ความเข้าใจและเจตคติของบุคลากรทุกระดับ โดยเฉพาะผู้บริหารที่มีความรู้ความเข้าใจตลอดจนเจตคติที่ดีต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วม จะทำให้การสรรหาทรัพยากรทั้งด้านงบประมาณ บุคลากรทุกฝ่าย มาสนับสนุนการดำเนินงานจนเกิดเป็น

รูปธรรมที่เห็นได้ชัดเจน รูปแบบการบริหารจัดการที่ส่งผลให้การจัดการเรียนร่วมเกิดประสิทธิภาพที่พบในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่

1.1.การพัฒนาบุคลากร แบ่งได้ 2 รูปแบบคือ

1.1.1.การพัฒนาตามคำสั่งการ การพัฒนารูปแบบนี้ เป็นการปฏิบัติตามที่หน่วยเหนือเป็นผู้กำหนดกิจกรรม หน่วยงานเป็นเพียงแต่ส่งบุคลากรเข้ารับการอบรม ซึ่งมีทั้งระดับอำเภอ โรงเรียน และจังหวัด

1.1.2.การพัฒนาตามความต้องการของพื้นที่ ในรูปแบบนี้พื้นที่แต่ละแห่งจะพิจารณาตามความต้องการหรือสภาพปัญหาที่พบในการดำเนินการ ซึ่งมีทั้งระดับจังหวัดและโรงเรียน ในระดับจังหวัดเป็นลักษณะการประสานงานกับหน่วยงานอื่นทั้งในด้านงบประมาณและบุคลากร ซึ่งการดำเนินงานจะเป็นไปในลักษณะที่ผู้บริหารมีความสนใจให้การสนับสนุน ซึ่งแนวทางในการพัฒนาบุคลากรคือ การให้ความรู้ความเข้าใจแก่บุคลากรทุกคนในโรงเรียนในเรื่องการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้ครบทุกคน เพราะในการจัดการเรียนร่วมนั้นครูทุกคนในโรงเรียนมีส่วนที่จะช่วยในการพัฒนาเด็ก หรืออาจจะต้องรับเด็กเข้าเรียนร่วม เมื่อเด็กเลื่อนชั้น

1.2 การประสานความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น หรือองค์กรพัฒนาเอกชน

ในรูปแบบเครือข่าย เพื่อช่วยสนับสนุนด้านงบประมาณ บุคลากรในรูปแบบการเป็นวิทยากรหรือครูเสริมวิชาการ การสนับสนุนด้านสื่ออุปกรณ์แก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ ทั้งแบบที่ไม่เป็นทางการที่อาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวและแบบที่เป็นทางการ การดำเนินงานในด้านการจัดการเรียนร่วมที่ประสานความร่วมมือจากแหล่งสนับสนุนหลายๆฝ่าย ทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ เพราะได้รับการแนะนำช่วยเหลือจากผู้มีประสบการณ์ด้านเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ส่งผลให้การปฏิบัติงานด้านการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษสอดคล้องกับหลักวิชาการมากขึ้น

2.การพัฒนาเด็กที่มีความต้องการพิเศษ การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เป็นภาระหน้าที่ที่ครูผู้สอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษต้องจัดกิจกรรมการพัฒนาให้สอดคล้องกับความบกพร่องของผู้เรียนเฉพาะบุคคลนั้น หากพิจารณาแล้วจะเห็นว่าครูผู้สอนในโรงเรียนเรียนร่วมของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ต้องรับภาระค่อนข้างหนัก ถึงแม้ว่าจะมีการพัฒนาครูผู้สอนเพื่อรองรับให้ครูสามารถจัดการศึกษาให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้ แต่สิ่งที่สำคัญที่สุด คงเป็นเจตคติของครูผู้สอนเองว่ามีความตั้งใจจริงในการจะพัฒนาเด็กที่ด้อยโอกาสกลุ่มนี้หรือไม่ ในการวิจัยครั้งนี้เห็นว่าเด็กจะมีพัฒนาการดีขึ้นนั้น ครูผู้สอนเองต้องมีความเสียสละและมีความตั้งใจที่จะแสวงหาแนวทางที่จะช่วยพัฒนาเด็กอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

ส่องแสง สารบัญญัติ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาปัญหาการจัดการศึกษาพิเศษ ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษาพบว่า

1. ครูโดยส่วนรวมและจำแนกตามสถานภาพการอบรมและขนาดโรงเรียน มีปัญหาการจัดการศึกษาพิเศษในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีปัญหายุ่งยากอยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน คือด้านการบริหาร ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการประสานงาน ส่วนอีก 2 ด้าน คือด้านงบประมาณ และด้านอาคารสถานที่ มีปัญหายุ่งยากอยู่ในระดับมาก ยกเว้นครูในโรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหาโดยภาพรวมและเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน คือด้านอาคารสถานที่ ด้านงบประมาณ และด้านการประสานงาน และมีปัญหายุ่งยากอยู่ในระดับปานกลาง 2 ด้าน คือ ด้านการบริหารและด้านการจัดการเรียนการสอน

2. ครูที่สอนในโรงเรียนต่างกัน มีปัญหาการจัดการศึกษาพิเศษโดยภาพรวมและเป็นรายด้านไม่แตกต่างกัน

3. ครูที่มีสถานภาพการอบรมการจัดการศึกษาพิเศษต่างกัน มีปัญหาการจัดการศึกษาพิเศษโดยภาพรวมและเป็นรายด้านไม่แตกต่างกัน แต่ครูที่ไม่ผ่านการอบรมการจัดการศึกษาพิเศษ มีปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอน มากกว่าครูที่ผ่านการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 และไม่มีปฏิสัมพันธ์ ระหว่างขนาดโรงเรียนและสถานภาพการอบรมต่อการมีปัญหาด้านการจัดการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวมและเป็นรายด้าน

อภิสิทธิ์ เดชะคำภู (2544 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาปัญหาการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษเรียนร่วมในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่า บุคลากรโดยส่วนรวมและจำแนกตามสภาพเห็นว่าปัญหาการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษเรียนร่วมในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมและเป็นรายด้านทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลางโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการบริหารจัดการ และด้านการวัดประเมินผล ส่วนข้อที่มีปัญหาสูงสุดในแต่ละด้าน คือ ด้านการนิเทศการศึกษา โรงเรียนไม่ค่อยเชิญนักวิชาการเฉพาะมาช่วยฟื้นฟูสภาพเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จำนวนครูการศึกษาพิเศษในโรงเรียนมีไม่เพียงพอกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ ด้านการบริหารจัดการ จำนวนงบประมาณที่ได้รับไม่เพียงพอต่อการดำเนินกิจกรรมต่างๆของโครงการ ด้านการวัดประเมินผล โรงเรียนไม่ค่อยจัดให้มีการประชุมชี้แจงเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

บุญทัน วัฒนศักดิ์สุรกุล (2545 : 112 - 116) ได้ทำการศึกษาสภาพการจัดการเรียนร่วมของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม ปีการศึกษา 2543 โดยศึกษารูปแบบของซีพี (CIPP) ผลการศึกษาพบว่า สภาพการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม ปีการศึกษา 2543 โดยรวมมีสภาพอยู่ในระดับมาก 1 ด้านคือด้านผลผลิต ระดับปานกลาง 3 ด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านกระบวนการดำเนินงาน และด้านปัจจัยเบื้องต้นในการดำเนินงาน

เมื่อเปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนร่วม ของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม ปีการศึกษา 2543 ของครูผู้รับผิดชอบโครงการที่อยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านและโดยรวม ไม่มีด้านใดแตกต่างกัน แสดงว่าขนาดของโรงเรียน ไม่มีผลต่อสภาพการจัดการเรียนร่วมของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม ปีการศึกษา 2543 ในส่วนของครูผู้รับผิดชอบโครงการ

งานวิจัยต่างประเทศ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ไบรท์ (Bright, 1986 : 1) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะของโครงการเรียนร่วมที่ประสบความสำเร็จ โดยได้จัดทำแบบสอบถามซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกถามเกี่ยวกับคุณลักษณะของโครงการที่ประสบความสำเร็จ ซึ่งได้รวบรวมคุณลักษณะสำคัญ 6 ประการ คือ 1)การฝึกเตรียมเพื่อการเรียนร่วม 2)เจตคติเชิงบวกต่อการเรียนร่วม 3)การจัดประสบการณ์ให้เด็กได้รับการฝึกเพื่อทำความคุ้นเคย 4)สัดส่วนของจำนวนครูและนักเรียนที่เหมาะสม 5)การจัดให้มีบริการเสริมเพื่อสนับสนุนการเรียนร่วม และ 6) การประเมินเด็กได้เร็วที่สุดและการควบคุมการติดตามผล ส่วนที่สอง เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับเจตคติที่มีต่อโครงการเรียนร่วม โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นครูสอนในโครงการเรียนร่วมที่จัดว่าเป็นโครงการที่ประสบความสำเร็จ จำนวน 85 คน และครูปกติจำนวน 85 คน ผลจากการศึกษาพบว่า ครูสอนในโรงเรียนเรียนร่วมส่งคำตอบกลับมาคิดเป็นร้อยละ 75 และครูปกติร้อยละ 39 มีความเห็นว่า โครงการที่ถือว่าประสบความสำเร็จนั้นจะมีลักษณะทั่วไป 3 ประการ คือ 1)เจตคติที่ดีต่อการเรียนร่วม 2)การจัดประสบการณ์ให้ได้รับการฝึกเพื่อทำความคุ้นเคย และ 3)การจัดให้บริการเสริมเพื่อสนับสนุนการเรียนร่วม และนอกจากนั้นพบว่า การจัดประสบการณ์ให้ได้รับการฝึกเพื่อทำความคุ้นเคย สัดส่วนของครูต่อจำนวนนักเรียนที่เหมาะสม (ซึ่งไม่ต่างจากชั้นเรียนปกติ) และการประเมินเด็กได้เร็วที่สุด และการควบคุมติดตามผลที่ใช้อยู่โครงการยังจัดอยู่ในระดับเกณฑ์ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้

ทโจครอวารโรโก (Tjokrowarogo, 1989 : 1) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะความต้องการจำเป็น และปัญหาของโรงเรียนเรียนร่วมระดับประถมศึกษาในจาร์การ์ต้า และจอร์การ์ต้า ในเกาะชวา และความเป็นไปได้ในการใช้วิธีการรวบรวมข้อมูล จากการสัมภาษณ์ของครูผู้สอน อาจารย์ใหญ่ ผู้นิเทศทางการศึกษาพิเศษในโรงเรียนเรียนร่วม มีดังนี้ 1)มีครูให้คำแนะนำปรึกษาทางการศึกษาพิเศษ 2)มีการสนับสนุนเกี่ยวกับเครื่องมือและสื่อการสอนพิเศษ และ 3)มีนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนร่วม พบว่า มีปัญหาและความต้องการ ดังนี้ 1)หลักสูตร 2)แหล่งทรัพยากรเกี่ยวกับการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนและครู 3)สื่อและอุปกรณ์การสอนที่เหมาะสม 4) งบประมาณ 5) ความรู้และทักษะของครูผู้สอนในโครงการเรียนร่วม 6) การติดต่อสื่อสารกับผู้บริหารในระดับสูงที่รับผิดชอบการดำเนินการเรียนร่วมในโรงเรียนประถมศึกษา จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า การจัดการอบรมครูประจำการเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วมสำหรับเด็กพิการ ควรจัดให้ทั้งก่อนการดำเนินโครงการ และระหว่างดำเนินการดำเนินโครงการเรียนร่วม การจัดการอบรมเกี่ยวกับความรับผิดชอบและหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติของครู ควรจัดโดย 1) ผ่านการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นิเทศการศึกษาพิเศษในโครงการเรียนร่วม 2) ผ่านการประชุมประจำเดือนๆละ 2 ครั้ง 3) ผ่านการเยี่ยมโรงเรียนและชั้นเรียน 4) ผ่านการประชุมบุคลากรทางโรงเรียน 5) ผ่านการทำงานรวมกันในโรงเรียน และ 6) ผ่านการทำงานรวมกันระหว่างครูปกติและผู้นิเทศการศึกษา

องค์ประกอบที่จำเป็นต่อการจัดการเรียนร่วม อาจสรุปได้ 5 องค์ประกอบคือ

1. องค์ประกอบด้านบุคลากร มี 4 ฝ่าย คือ ฝ่ายบริหารการศึกษา ฝ่ายนิเทศการศึกษา ฝ่ายปฏิบัติการสอน และฝ่ายสนับสนุนการสอน
2. องค์ประกอบด้านเทคนิคและกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร การนิเทศ การเรียนการสอน การสนับสนุนการเรียนการสอน
3. องค์ประกอบด้านสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ อาคารสถานที่
4. องค์ประกอบด้านงบประมาณ แหล่งที่มาของงบประมาณ
5. องค์ประกอบด้านสภาพภายในโรงเรียน

เดซาย (Desai, 1993 : 6 – 7) ได้ศึกษาเจตคติของผู้บริหาร โรงเรียนต่อการเรียนร่วม ในรัฐวิกตอเรีย ประเทศออสเตรเลีย คาดว่าในระยะปี พ.ศ. 2536 พบว่า

1. ผู้บริหารโรงเรียนที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ หรือได้รับการฝึกอบรม กับผู้บริหารที่ไม่ได้ศึกษา หรือไม่ได้ฝึกอบรม ผู้บริหารที่มีประสบการณ์นานในการให้การศึกษาพิเศษ กับผู้บริหารที่มีประสบการณ์น้อยกว่า หรือไม่มี มีเจตคติในทางบวกต่อการเรียนร่วมไม่แตกต่างกัน
2. ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการเรียนร่วม ระหว่าง 1 - 10 ปี มีเจตคติทางบวกต่อการเรียนร่วม สูงกว่าผู้บริหารที่ไม่มีประสบการณ์ หรือมีประสบการณ์มากกว่า 10 ปี

ผู้บริหารที่มีประสบการณ์การสอนเด็กพิเศษระหว่าง 6 - 10 ปี มีเจตคติทางบวก สูงกว่าผู้บริหารที่ไม่มีประสบการณ์ หรือมีประสบการณ์ระหว่าง 1 - 5 ปี และมากกว่า 10 ปี

ฮีดดีน (Hedeem. 1995 : 2534) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการเรียนการสอนกับการให้การสนับสนุนในชั้นเรียนร่วม จากการศึกษาพบว่าเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่เรียนร่วมในโรงเรียนปกติที่ได้รับการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนที่เหมาะสม และให้เด็กมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เพิ่มขึ้น และสามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนในวัยเดียวกัน ได้ดีขึ้น

ซิค (Schicke. 1996 : 2617) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการจัดสภาพแวดล้อมของห้องเรียนพิเศษกับห้องเรียนปกติ (เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ กับเด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรม) โดยใช้โปรแกรม CISSAR กับนักเรียนในห้องเรียนร่วม 824 ห้อง และห้องเรียนพิเศษ 536 ห้อง จากการศึกษาพบว่าเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในทางบวกได้ดีกว่าเด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรม

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สรุปได้ว่า โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนร่วมนั้นบุคลากรทุกคนในโรงเรียนจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเป็นอย่างดี โดยเฉพาะผู้บริหารโรงเรียน จัดว่าเป็นกลุ่มบุคลากรที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสนับสนุนให้การดำเนินการจัดการเรียนร่วมประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว เพราะเป็นผู้คอยดูแล กำกับ ติดตาม การดำเนินงานของผู้ปฏิบัติการทุกระดับ จึงต้องเป็นผู้ที่เข้าใจนโยบายอย่างชัดเจนตลอดจนมีเจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียนร่วม ส่วนครูผู้สอนทุกคนในโรงเรียนถือว่าเป็นตัวจักรที่สำคัญในการผลักดันการจัดการเรียนร่วมให้ประสบความสำเร็จ ปัจจัยที่สำคัญอยู่ที่ครูผู้สอนจะต้องมีใจรักเด็กไม่รังเกียจเด็ก รับสภาพเด็กได้ เข้าใจปรัชญาของการเรียนร่วม และตระหนักถึงพลังของการเรียนร่วมอย่างแท้จริง